

РАЗВОЈ СИСТЕМА

Након усвајања Устава Републике Србије, основна претпоставка да се изгради и развија систем одбране јесте доношење системских закона – *Закона о одбрани* и *Закона о Војсци*. То не значи да се почиње од почетка, сва решења која су се у пракси показала добра биће задржана, али свест о томе да је Србија после више деценија самостална и независна, намеће много већу одговорност да се сагледа њена позиција у ужем и ширем окружењу и утврде обавезе које проистичу из безбедносних процена ризика и претњи.

Јавна расправа о *Нацрту закона о одбрани* и *Нацрту закона о Војсци* почела је 1. августа, када су на веб сајту Министарства одбране постали доступни текстови тих нормативних аката. Колико је јавност заинтересована за њих најбоље говори податак да је у првих 24 часа забележено укупно 5.997 посета тим страницама, те да до сада *Нацрт закона о Војсци* бележи преко 50.000 посета, а *Нацрт закона о одбрани* преко 10.000.

Основно полазиште за настанак нацрта закона налази се у чињеници да Република Србија, сада као самостална држава, уређује свој систем одбране на јединствен начин, као своју изворну надлежност. Такође, доношењем Устава Републике Србије и Уставног закона настала је обавеза усклађивања свих закона са тим највишим правним актом земље. Чак је према члану 3. став 2. Уставног закона ступање на снагу закона којим се уређује Војска Србије један од услова за расписивање председничких избора, као што је доношење новог *Закона о одбрани* предуслов да се институцијама Републике Србије омогући да преузму обављање свих функција одбране и функцију командовања и контроле Војске Србије.

Министарство одбране је за само два-три месеца успело да изнедри нацрте два важна системска закона, о одбрани и Војсци, и

Снимко Славиша ВЛАЧИЋ

да их понуди на увид јавности, очекујући предлоге и сугестије који би унапредили предложена решења.

Према речима државног секретара Министарства одбране Игора Јовичића, пристигли предлози и анализе које су у међувремену спровођене, донеће 15. августа прве корекције у понуђеним нацртима, а следеће ће уследити крајем августа. Планира се и трибина, заједно са Институтом за упоредно право, а онда би нацрти били упућени надлежним телима Владе Србије, која ће утврдити предлоге ових закона и упутити их Народној скупштини. Усвајање се очекује до краја године.

■ РАЗВОЈНА КОМПОНЕНТА

Концепт *Закона о одбрани* постављен је на стандардима по којима се праве савремене одбрамбене стратегије. Његова битна одлика је могућност развоја стратешко-доктринарне концепције. Та развојна компонента ових закона квалитет је коме се тежило. То проистиче из очекивања да ће и друштво које се развија имати све више снаге и могућности да садржајније уређује одбрамбена питања и да налази адекватне одговоре пре свега на безбедносне ризике из окружења, а онда и на оне које доносе промене у ширем међународном контексту.

Иманентно овим законима је да развијају сада преко потребну позитивну енергију када је реч о регионалној сарадњи, заједничком решавању безбедносних ризика, солидарности у случају елементарних и других акцидентних претњи... Такав приступ доприноси стабилизацији тешко успостављеног мира и изградњи поверења, ради усмеравања снага и средстава на бржи привредни развој читавог западног Балкана, који је својевремено пропустио сјајну историјску шансу прикључења европском развоју и изабрао рат, страдање и свеопште заостајање.

Државни секретар Јовичић истиче да је пред самосталном и независном Србијом сада задатак да изгради систем одбране којим ће моћи да контролише свој простор. У том процесу треба јачати државу јер ће утолико бити јачи и њен систем одбране, али и развијати однос грађана према својој држави уз свест да је то и њихов однос према самим себи. Све то, превредновано у дугој слободарској традицији, учиниће да учврстимо своју позицију на геостратешком простору који може бити управо развојни фактор Србије. Коридори десет и седам, затим идеални положај за услуге у ваздушном саобраћају за цео југоисток Европе, само су неке од актуелних предности које треба искористити за развојне концепције, а не да спутавамо себе старом флоскулом како смо саградиле кућу на ветрометини.

Зато, препознавањем развојних потенцијала и ресурса, знајући шта треба да штитимо и изградњом снага одбране примерним таквим проценама, сада, новим системским законима о одбрани и Војсци, постављамо стабилан развојни одбрамбени систем, из кога ће проистећи више закона, низ подзаконских аката и стотине правилника који ће регулисати једну и те како осетљиву и важну материју. Тако ће нови Закон о војној обавези објединити све три врсте обавеза: војну, радну и материјалну. Биће донет и

ЦИВИЛНА ЛИЦА У ВОЈСЦИ

Цивилна лица на служби у Војсци Србије су војни службеници и војни намештеници.

Војни службеник је лице чије се радно место састоји од послова из надлежности Војске Србије или с њима повезаних општих правних, информатичких, материјално-финансијских, рачуноводствених и административних послова.

Војни намештеник је лице чије се радно место састоји од пратећих помоћно-техничких послова у Војсци Србије.

Цивилна лица на служби у Војсци Србије која на дан ступања овог закона буду на служби у Министарству одбране, постају државни службеници или намештеници.

закон за поступање у ванредним ситуацијама, са основом за образовање посебне организације која ће бринути о томе.

Важно је истаћи, каже Јовичић, да ови закони нису идеолошки. Предложена решења дошла су из струке, из надлежних организационих јединица Министарства одбране и урађени су у релативно кратком времену, што говори о озбиљном приступу, доброј динамици, јасној намери и одговорности пред задатком.

■ НАЦРТ ЗАКОНА О ОДБРАНИ

Законом о одбрани уређују се систем одбране Републике Србије, надлежности државних органа и Војске Србије у одбрани, права и дужности државних органа, аутономних покрајина, јединица локалне самоуправе, грађана, привредних друштава, других правних лица и предузетника у одбрани, као и друга питања од значаја за одбрану.

Овако широко постављеним системом, одбрана се остварује ангажовањем расположивих људских и материјалних ресурса, а обезбеђује употребом Војске Србије и других снага одбране на заштити суверенитета, територијалне целовитости и безбедности.

Основни циљ одбране је одвраћање од напада и супротстављање војним и невојним изазовима, ризицима и претњама безбед-

ности земље и заштита грађана, материјалних добара и животне средине у условима ратног и ванредног стања.

Одбрана се спроводи јединственим системом организовања припрема грађана, државних органа, органа аутономних покрајина, органа јединица локалне самоуправе, привредних друштава, других правних лица и предузетника за извршавање задатака одбране и рад и употребу Војске Србије и других снага одбране у одржавању и очувању безбедности Србије и њених грађана.

Одбрана Републике Србије спроводи се самостално, али у интересу властите и заједничке безбедности може и у сарадњи с другим државама у оквиру институција система националне, регионалне и глобалне безбедности, ради очувања мира у свету и извршавања обавеза које проистичу из чланства у Уједињеним нацијама и обавеза преузетих међународним уговорима.

■ НАЦРТ ЗАКОНА О ВОЈСЦИ

Овим законом уређују се положај и надлежност Војске Србије, организација, састав и начела деловања Војске Србије, специфичности обављања војне службе, командовање и руковођење Војском Србије, чинови и звања у Војсци Србије, симболи и обележја Војске Србије, војни празници, верска служба, одговорност за штету коју причини Војска Србије, демократска и цивилна контрола, јавност рада, канцеларијско пословање у Војсци Србије, служба у Војсци Србије и друга питања од значаја за Војску Србије.

Војска Србије се дефинише као организована оружана снага која брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке, у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе.

Употреба Војске Србије ван граница Републике Србије уређује се законом.

Председник Републике одлучује о употреби Војске Србије и командује Војском Србије у миру и рату.

Министар одбране координира и спроводи утврђену одбрамбену политику и руководи Војском Србије.

Организациони делови Војске Србије су Генералштаб и мирнодопске и ратне команде, јединице и установе.

Генералштаб Војске Србије је највиши стручни и штабни организациони део за припрему и употребу Војске Србије у миру и рату, а налази се у саставу Министарства одбране.

Унутрашње уређење и систематизација формацијских места у Војсци Србије заснивају се на начелима која одређује Влада, на предлог министра одбране. Унутрашње уређење и систематизација формацијских места уређују се мирнодопском и ратном формацијом Војске Србије. Мирнодопску и ратну формацију доноси министар одбране, на предлог начелника Генералштаба Војске Србије, у складу са основама мирнодопске и ратне формације које утврђује председник Републике Србије.

Војска Србије се састоји од сталног и резервног састава. Стални састав чине професионални припадници и војници на служењу војног рока. Резервни састав чине резервни официри, резервни подофицири и војници у резерви. Резервни састав дели се на активну и пасивну резерву.

Војном лицу је забрањено присуствовање скуповима политичких странака у униформи и свака политичка активност изузев коришћења активног бирачког права. Професионално војно лице не може бити члан политичке странке, нема право на штрајк нити на синдикално организовање.

■ ПОЈМОВИ

У складу са модерном методологијом израде оваквих аката, *Нацрт закона о одбрани* одређује и основне појмове који имају следећа значења: *систем одбране* је део система националне без-

бедности и јединствен облик организовања припрема за извршавање задатака одбране; *снаге одбране* у ширем смислу су људски и материјални потенцијали, а у ужем смислу снаге одбране чине организоване структуре субјеката система одбране; *војна одбрана* је део одбране који обухвата институције и активности на припреми и одбрани од војних изазова, ризика и претњи безбедности; *цивилна одбрана* је део одбране који обухвата институције и активности на припреми и одбрани од невојних изазова, ризика и претњи безбедности; *Војска Србије* је организована оружана снага која брани Србију од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке у складу с Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе; *ванредно стање* је стање јавне опасности у којем је угрожен опстанак државе или грађана, а последица је војних или невојних изазова, ризика и претњи безбедности; *ратно стање* је стање опа-

ВОЈНИ ПЕНЗИОНЕРИ

У јавној расправи има доста питања о будућем статусу и правима војних пензионера.

Државни секретар Игор Јовичић истиче да је то због неразумевања садашње ситуације, јер *Законом о министарствима* та материја је у надлежности Министарство рада и социјалне политике. Дакле, она је изашла из надлежности Министарства одбране и више се не регулише *Законом о Војсци*, већ ће бити регулисана изменама и допунама пензионих прописа Републике Србије.

Закон о Војсци само у прелазним и завршним одредбама регулише ово питање, како не би наступила правна празнина до наведених измена. Дакле, промена је учињена *Законом о министарствима*, а не вољом људи у Министарству одбране.

Снимко Игор САЛИНГЕР

Снимак Дармир БАНДА

ности у којем је оружаном деловањем споља угрожен суверенитет, независност и територијална целовитост земље и мир у региону, које захтева мобилизацију снага и средстава за одбрану; *припреме за одбрану* обухватају активности које се заснивају на утврђеној стратегији одбране, а спроводе се у складу с плановима одбране; *одбрамбени интереси* су: одбрана државе и заштита њених грађана, изградња поверења, одржавање безбедности и стабилности у региону, сарадња с међународним организацијама и институцијама и приступање институцијама националне, регионалне и глобалне безбедности; *војни изазови, ризици и претње безбедности* испољавају се у облику: агресије, оружане побуне и других облика употребом оружане силе; *невојни изазови, ризици и претње безбедности* испољавају се у облику: тероризма, организованог криминала, корупције, елементарних непогода, техничко-технолошких и других несрећа и опасности; *људски ресурси у одбрани* обухватају демографски потенцијал државе који подлеже обавези одбране, способан је и обучен за укључивање у систем одбране; *материјални ресурси у одбрани* обухватају природне, привредне, финансијске, информационе и остале потенцијале државе, који се ангажују за потребе одбране.

УВОЂЕЊЕ ВЕРСКЕ СЛУЖБЕ

Једна од новина, о којој се и раније доста говорило, јесте увођење верске службе у Војску Србије и у Министарство одбране, при чему ће се међусобна права и обавезе Министарства одбране и традиционалних цркава и верских заједница, у вези са остваривањем верског живота у Министарству и Војсци, уређивати посебним уговорима.

■ ДОКУМЕНТИ

Основни стратегијско-доктринарни документи у области одбране су: *Стратегија националне безбедности Републике Србије*, *Стратегија одбране Републике Србије* и *Доктрина Војске Србије*.

Основни плански документи у области одбране су: *Дугорочни план развоја система одбране Републике Србије*, *Стратегијски преглед одбране Републике Србије* и *План одбране Републике Србије*.

Стратегија националне безбедности Републике Србије је највиши стратешки документ чијом реализацијом се штите национални интереси Републике Србије од изазова, ризика и претњи безбедности у различитим областима друштвеног живота. Усваја је Народна скупштина.

Стратегија одбране Републике Србије је највиши стратешки документ у области одбране којим се дефинишу ставови о безбедном окружењу, одбрамбеним интересима, мисијама и задацима Војске Србије, те структура функционисања система одбране. Усваја је такође Народна скупштина.

Доктрина Војске Србије је основни документ у којем се дефинишу општа опредељења о војној делатности, организовању, припремама, употреби и обезбеђењу Војске Србије у миру, ратном и ванредном стању, у складу с Уставом и *Стратегијом одбране Републике Србије*. Усваја је председник Републике, на основу предлога министра одбране.

Дугорочни план развоја система одбране Републике Србије је документ планирања одбране у којем се дефинишу стратешка опредељења за развој система одбране Републике Србије, потребне способности Војске Србије, садржај и динамика организационих промена, развој људских и материјалних ресурса, финансирање система одбране и друга питања за функционисање система одбране, у складу с мисијама и задацима у одбрани Републике Србије. Усваја га Народна скупштина.

Стратегијски преглед одбране Републике Србије је полазни програмски документ којим се дефинише средњорочно планирање одбране, ефикасно управљање ресурсима одбране, транспарентност послова одбране и изградња претпоставки за демократску и цивилну контролу, професионализацију и ефикасност Војске Србије у извршавању додељених мисија и задатака. Усваја је Влада Србије, а сагласност на предлог даје председник републике.

О рату и миру одлучује Народна скупштина и проглашава ратно и ванредно стање. Када није у ситуацији да се састане о томе одлуку доносе заједно председник Републике, председник Народне скупштине и председник Владе.

■ ДЕМОКРАТСКА И ЦИВИЛНА КОНТРОЛА

Демократска и цивилна контрола Војске Србије обухвата: контролу употребе и развоја Војске Србије, интерну и екстерну контролу трошкова за војне потребе, праћење стања и обавештавања јавности о стању припрема Војске Србије, обезбеђење слободног приступа информацијама од јавног значаја и утврђивање одговорности за вршење војних дужности у складу са законом.

Демократску и цивилну контролу Војске Србије врше државни органи у складу са својим надлежностима.

Идеја је да се таква демократска и цивилна контрола Војске Србије не пропише једним издвојеним законом, него да су институције контроле природно интегрисани и иманентни делом систему. Све оно што подразумева демократска и цивилна контрола војске је оствариво уз нормално функционисање државних органа.

Важно је да се друштво и држава саживи са тим да једно уређено грађанско друштво функционише тако да омогућује демократску и цивилну контролу војске. ■

Раденко МУТАВЦИЋ